

WAT IS HET?

*Mondelinge taalvaardigheid is een **verzamelterm** voor verschillende vaardigheden die te maken hebben met het begrip en de productie van mondelinge taal. Deze vaardigheden hangen allemaal met elkaar samen. Mondelinge taalvaardigheid kan worden opgedeeld in de subdomeinen:*

(Begrijpend) Luisteren

Bij luisteren gaat het erom dat er begrip gecreëerd wordt van gesproken taal. Daarom wordt er ook wel gesproken van begrijpend luisteren. De luisteraar moet de relevante informatie uit de gesproken input selecteren en verwerken en tegelijkertijd de informatie die niet relevant is negeren. Hierbij spelen verschillende componenten een rol. Zo zijn woordenschat, het activeren van voorkennis en het gebruik van luisterstrategieën belangrijk om begrip van de gesproken taal te creëren. Verder is het voor een diepe verwerking nodig om een actieve luisterhouding aan te nemen.

Spreeken

Bij spreken wordt informatie overgebracht aan een luisteraar door het houden van een monoloog. Deze monologen zijn niet alleen bedoeld om te informeren, maar kunnen bijvoorbeeld ook bedoeld zijn om anderen te vermaken (denk aan het vertellen van een verhaal). Net als bij luisteren spelen verschillende componenten een rol bij het spreekproces. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om kennis van fonologie (klanken), morfologie (woorddelen of opbouw van woorden) en syntaxis (opbouw van zinnen). Ook moet de spreker beschikken over pragmatische vaardigheden, zoals het afstemmen van het taalgebruik op de luisteraar en de context. Ten slotte zorgt een goede spreker ervoor dat er samenhang is in zijn taalgebruik door zinnen aan elkaar te verbinden met verbindingswoorden en het aanbrengen van oorzakelijke en temporele relaties.

Gesprekken

Bij het voeren van gesprekken komen de luister- en spreekvaardigheid samen in de vorm van interactie. Om goede gesprekken te kunnen voeren, zijn diverse vaardigheden van belang. Voorbeelden van vaardigheden die een rol spelen bij gespreksvaardigheid zijn actief luisteren, vragen stellen en beantwoorden, een gesprek opstarten en op gang houden, uitdrukken van ideeën en meningen, beargumenteren en overtuigen, doorgaan op dat wat de gesprekspartner zegt. Het voeren van gesprekken is een continue herhaling van luisteren, verwerken van informatie en reageren op die informatie d.m.v. van spraak.

HOE ZIET EFFECTIEF MONDELINGE TAALONDERWIJS ERUIT?

Gedurende de hele schooldag is er sprake van mondelinge activiteit in de klas: leerlingen luisteren naar jou, stellen vragen en overleggen met elkaar. Dit zijn **impliciete leermomenten** op het gebied van mondelinge taalvaardigheid. Het is echter ook belangrijk om **expliciet aandacht** te besteden aan luisteren, spreken en gesprekken voeren. Dit kan je doen door **doelgerichte instructie** te geven. Door de luister-, spreek- en/of gespreks**doelen** te benoemen, zijn leerlingen zich beter bewust van de vaardigheden die ze leren ontwikkelen en waarom ze bepaalde taken moeten uitvoeren.

Verder geldt voor mondelinge taalvaardigheid dat instructie in **luisterstrategieën** bevorderend werkt. Voorbeelden hiervan zijn: luisterdoel bepalen/ onbekende woorden verduidelijken/ voorspellingen doen en samenvatten. Het expliciet aanleren van deze strategieën blijkt een positieve invloed te hebben op de luistervaardigheid.

Daarnaast zijn er ook **strategieën** voor **spreken** en **gesprekken** voeren te onderscheiden. Denk aan aandacht voor gespreksregels en een veilig spreekklimaat. Je kan de ontwikkeling van de mondelinge taalvaardigheid van leerlingen ondersteunen door hen kennis te laten maken met **verschillende soorten mondelinge teksten en de bijbehorende tekstdoelen**. Zo geeft het bekijken van en reflecteren op voorbeelden van verschillende spreek- of gesprekstaken leerlingen een goed beeld van de diverse soorten taken die er zijn en hoe die uitgevoerd moeten worden.

De kwantiteit en kwaliteit van **interactie** in het klaslokaal is een bepalend onderdeel van de effectiviteit van mondelinge taalonderwijs. Door een rijke taalleeromgeving te creëren ontstaan er allerlei aanknopingspunten om met elkaar in gesprek te gaan. Gesprekken voeren in kleine groepjes stimuleert de taalvaardigheid, omdat leerlingen meer spreektijd krijgen en de drempel om te spreken lager is. Een voorbeeld van type gesprekken die bevorderlijk zijn voor de mondelinge taalvaardigheid, zijn **taal-denkgesprekken**: Leerlingen gaan dan met elkaar in gesprek over een probleem of situatie en zoeken daarbij naar oplossingen door kritisch na te denken, te analyseren en hogere orde denkvaardigheden in te zetten. Als leerkracht speel je een belangrijke rol bij de interactie met leerlingen en tussen leerlingen onderling. Deze interactie kan gestimuleerd worden door **interactievaardigheden** in te zetten. Een voorbeeld hiervan is het stellen van open, prikkelende **vragen** die de leerlingen stimuleren om diep na te denken, te redeneren en over het antwoord in gesprek te gaan. Ook kan je de taalproductie van leerlingen stimuleren door **stiltes** te laten vallen of de beurt door te spelen naar een andere leerling.

De mondelinge taalvaardigheid is van fundamenteel belang voor de ontwikkeling van andere taalvaardigheden, zoals schrijven en spreken. Onderzoek toont aan dat er een directe relatie is tussen mondelinge taalvaardigheid, vroege geletterdheid en tekstbegrip. **Integratie** van mondelinge taalvaardigheid met andere taalvaardigheden en met zaakvakken is dan ook van belang om effectief en betekenisvol taalonderwijs aan te bieden. Doordat lees-, schrijf- en mondelinge taalvaardigheid met elkaar in verbinding staan, is het mogelijk om het onderwijs in deze vaardigheden op natuurlijke wijze met elkaar te integreren. Denk bijvoorbeeld aan in gesprek gaan over een gelezen tekst, samen nadenken over schrijfp opdrachten of het geven van een presentatie. Mondelinge taalvaardigheid kan daarnaast geïntegreerd worden met zaakvakken om zo binnen een betekenisvolle context de ontwikkeling van taalvaardigheden en het opdoen van zaakvakkennis met elkaar te combineren.

KWALITEITSKAART ACTIEF DENKEN IN GESPREKKEN

